İSNAD : الإسناد : Bir hadisi veya bir sözü ilk söyleyene nisbet etmek için senedinde yer alan râvilerin adlarını zikretme anlamında hadis terimi.

السند 3.4. Sened - İsnad الإسناد

Sened kelimesi “dayanılan güvenilen şey, belge” anlamına gelir. Bir hadis terimi olarak ise hadisi rivayet eden ravilerin isim zincirine **sened** denir.

Ravi veya ravileri anarak hadis metnini ilk söyleyenine ulaştırmaya, hadis metnini nakleden ravileri rivayet sırasına göre sıralamaya **isnad** denir.

Sened ve isnad kelimeleri birbirinin yerine de kullanılabilir.

Sened, hadisin bize hangi raviler aracılığıyla ulaştığını gösteren belgedir. Her hadisin başında mutlaka bir sened yer alır. Sened, güncel ifadesiyle kaynak göstermek anlamındadır. Senedsiz hadis rivayet etmek, belgesiz ve dayanaksız bilgi aktarmak gibidir. Senedi olmayan bir rivayet yok hükmündedir. Senedsiz rivayetler “asılsız haber” kabul edilir, dinî ve ilmî bir değer taşımaz.

Sahabe, senedle hadis rivayetinin temelini oluşturacak titizlikte hadis rivayet etmeye başlamış, sahabeden hemen sonra da her bir hadisin senedi oluşmuştur.

NOT EDELİM

Tabiûn kuşağının büyük âlimlerinden Muhammed b. Sîrîn:

“Bu ilim (hadis ilmi) dindir, dininizi kimden aldığınıza dikkat ediniz.” demiştir.

(Ahmed b. Hanbel, Kitabu'l-ilel, C 3, s. 67.)

TARTIŞALIM

Abdullah b. Mübârek: “İsnad dindendir. Eğer isnad olmasaydı herkes aklına geleni rastgele rivayet etmeye çalışırdı.” demiştir.

(Müslim, Mukaddime, 4.)

Bu tespite göre, isnadla hadis rivayet etmenin önemi hakkında neler söyleyebiliriz? Tartışınız.

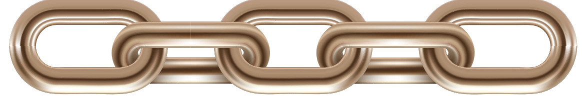
Sened kavramını şu örnek üzerinden inceleyelim:

"حَدَّثَنِي مَالِكٌ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَزِيدَ اللَّيْثِيِّ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ اَلْخُدْرِيِّ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا سَمِعْتُمُ النِّدَاءَ فَقُولُوا مِثْلَ مَا يَقُولُ الْمُؤَذِّنُ»"

22 Müslim, Mukaddime, 5.

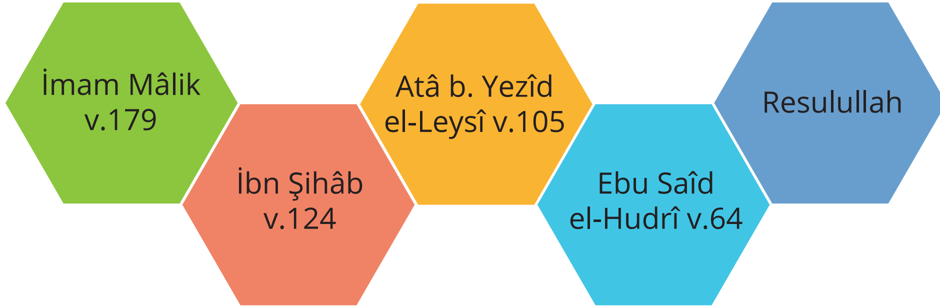
Bana İmam Mâlik, İbn Şihâb'dan rivayet etti. (İbn Şihâb ise) Atâ b. Yezîd el-Leysî'den nakletti. (Atâ ise) Ebu Saîd el-Hudrî'den rivayet etti. (Ebu Saîd) Resulullah'ın (s.a.v) şöyle buyurduğunu aktardı: *"Ezanı işittiğiniz zaman, müezzinin söylediklerinin aynısını siz de söyleyin."*[23]

Hadis metninden önce gördüğümüz isim zinciri, bu hadisin senedidir. Bu sened, okuduğumuz hadisin İmam Mâlik'in el-Muvatta' adlı hadis kitabına hangi raviler aracılığıyla ulaştığını göstermektedir.

Hadis senedi: Ravilerin arka arkaya zikredildiği isim zinciridir.

Bu senedi şema üzerinde şöyle gösterebiliriz:

Şemadan da anlaşılacağı üzere bu hadisi Peygamber Efendimizden Ebu Saîd el-Hudrî isimli sahabi rivayet etmiştir. Ebu Saîd'den bu hadisi işiten kişi ise öğrencisi Atâ b. Yezîd'dir. Atâ b. Yezîd'den rivayet eden ise onun öğrencisi İbn Şihâb'dır. İmam Mâlik de bu hadisi İbn Şihâb'dan öğrenmiş ve el-Muvatta' adlı eserinde rivayet etmiştir.

TARTIŞALIM

Süfyân-ı Sevrî şöyle der:
"İsnad mü'minin silahıdır. Silahı olmayan ne ile ve nasıl savaşacaktır?"

(İbn Receb, Şerhu İleli't-Tirmizî, C 1, s.360.)

Süfyan-ı Sevrî isnadı neden silaha benzetmektedir? İsnad silahı ile kime ve neye karşı savaş verilmiş olabilir? Tartışınız.

Sened tablosundaki her bir ravinin isminin sonunda yer alan vefat tarihlerini incelediğimiz zaman senedin, kronolojik/tarihsel olarak geriye doğru gittiğini ve en son Hz. Peygambere ulaştığını görürüz. Bir hadisi senediyle okuduğumuzda, o hadisin Peygamber Efendimizden elimizdeki kitaba ulaşıncaya kadar kimler vasıtasıyla ve nasıl aktarıldığını öğreniriz. Bu yönüyle sened, elimizdeki hadisin **Kimlik Belgesi** gibidir.

Bir hadisin güvenilir olup olmadığı öncelikle senedine bakılarak tespit edilir. Sened ne kadar güvenilir ravilerden meydana geliyorsa hadis de o kadar güvenilir bir hadis kabul edilir. Bu nedenle hadis âlimleri senedleri pek çok yönden incelemişlerdir. Bu inceleme ve detaylı değerlendirmelerden dolayı senedle ilgili birçok ilim dalı ortaya çıkmıştır.

23 Muvattâ, Salât, 2.

Müslüman ilim adamları, hadisleri her zaman senedle öğrenmeye ve senedle aktarmaya gayret etmişlerdir. Peygamber Efendimiz hakkında güvenilir bilgi elde edebilmek için bu yöntem oldukça önemlidir. Bugün bizler de hadis okurken, hadisleri senedleriyle aktaran kitapları ya da bu kitapları kaynak gösteren eserleri tercih etmeliyiz. Bir yerde hadis naklettiğimiz zaman da mutlaka hadisi okuduğumuz kaynak eserin ismini belirtmeliyiz. Kaynağı belirtilmeden aktarılan rivayetlerin güvenilirliğinin kuşkulu ve tartışmaya açık olduğunu unutmamalıyız.

PAYLAŞALIM

Bir arkadaşınız, hadis olduğu söylenen, ancak kaynağı belirtilmeyen bir sözü sosyal medyada paylaşıyor ve herkesin Allah (c.c.) rızası için beğenmesini ve paylaşmasını istiyor. Üstelik bu paylaşımla sevap kazanılacağını ileri sürüyor. Bu durumda hadislerin senedle rivayet edilmesi gerektiğini bilen bir kişi olarak siz nasıl davranırdınız? Sınıf arkadaşlarınızla konuşarak bu tür yanlışların nasıl giderilebileceği konusunda fikirlerinizi paylaşınız.

DEĞERLENDİRELİM

Aşağıdaki metni, hadis rivayet ederken gösterilmesi gereken hassasiyet açısından düşünüp değerlendiriniz:

Medine'de bulunan Ebu Eyyûb el-Ensârî, Resul-i Ekrem'den işittiği bir hadisi Mısır'da bulunan Ukbe b. Âmir'e sormak için hayvanına binip yola çıkmıştı. Zira bu hadisi Resulullah'tan işiten kendisiyle Ukbe'den başka kimse kalmamıştı. Ebu Eyyûb Mısır'a geldiği zaman, o sırada Mısır emiri olan Mesleme bin Mahled'in evine uğradı ve yanına bir rehber alarak Ukbe'nin evine geldi. Ona:

"Her kim dünyada bir mü'minin ayıbını örterse, Allah da kıyamet gününde onun ayıbını örter." hadisini sordu ve: "Bu hadisi ikimizden başka Peygamber Efendimizden duyan kimse kalmadı." dedi. Ondan bu hadisi Allah'ın Resulünden işittiği şekliyle tekrarlamasını istedi. Sonra da bineğine binerek Medine'ye geri döndü.

(Hâkim en-Nîsâbûrî, Ma'rifetu ulûmi'l-Hadis, s. 7.)

Hadislerin senedle aktarıldığı güvenilir kaynaklardan bazıları
(Muvatta, Sahih-i Buhari, Sahih-i Müslim, Şerhu Meani'l-Asar)